

VAJÚDÓ EURÓPA

[Mielőtt belevágnánk a címben jelzett téma kibontásába, így zárójelben, elővételezve mindenképpen szót kell ejtenünk azokról a jelenségekről, amelyekről egy pillanatra sem volna szabad elfelejtkeznünk. Amelyeknek fényében, közelségében vagy egyszerűen tudatában egyszerre minden súlytalanná válik, veszít fontosságából, s amelyekről ugyanakkor szinte kötelességünk elfelejtkezni, hogy komolyan és felelősséggel tudjunk beszélni olyan, ezek mellett eltörpülő és majdhogynem jelentéktelen kérdésekről, mint például Európa és bármiféle Európai Unió.

Mindenekelőtt az itt settenkedő *ökológiai katasztrófára* szeretnék emlékeztetni, amely feltartóztatlanul közeledik felénk. Arra a természetpusztításra, amely rövidesen – ki tudja, hogy ez hány évtizedet vagy gyenge évszázadot jelent – az ember számára lakhatatlanná teszi földgolyónkat. A tudomány képviselői hiába kongatják a vészharangot, hiába írja jelentéseit a Római Akadémia, a világ leghatalmasabb urai, a természet leghatékonyabb pusztítói semmiféle önkorlátozásra nem hajlandóak, cinikusan arrogáns mosollyal térnek ki minden olyan nemzetközi egyezmény aláírása elől, amely a közösség (jelen esetben az emberiség) érdekében korlátozná polgáraik szabadságát. Azt már igazán mellékesen jegyzem meg, hogy farizeus módon „fenntartható fejlődésről” értekeznek, mintha valami spontán folyamatról volna szó, holott a helyes

nyelvhasználat szerint „fenntartható fejlesztésről” kellene beszélniük. Csakhogy ebben a kifejezésben – *fejlesztés* – már ott lappang a felelősség kérdése, amellyel a gazdasági és pénzügyi hatalmasságok nem hajlandók szembesülni. Mindezt az *utánam az özönvíz* szellemében és abban a hitben teszik, hogy a fejlesztés előnyeit büntetlenül fenntarthatják maguknak, miközben annak hátrányait az idők végezetéig át tudják hárítani az alázatosan hódoló, néhány millió USA dollárral lekenyerezett „egyenrangú”, de nyilván gyengébb „szövetségesekre”.

Másik zárójeles megjegyzésem szintén az élet és halál mezsgyéjét érinti. A Földünket fenyegető *demográfiai katasztrófára* gondolok. Arra, hogy a Föld népessége belátható időn belül eléri, és valószínűleg túl is lépi a hatmilliárdot, s ki tudja, ez a spirál mikor lassul le, vagy áll meg. Hogy ez általában mit von maga után, hogy Földünk az Élet igényeit meddig képes kielégíteni, ezt mérlegelni nincs időnk. De hogy ez Európa – és még inkább Magyarország – vonatkozásában mit jelent, arról nem lehet hallgatni. Miközben ugyanis az emberiség lélekszáma ijesztő tempóban növekszik, Európa népessége, és ezen belül Magyarországé ugyanilyen ijesztő módon egyre csökken. Nem kell hozzá nagy fantázia, hogy elképzeljük azt az Európát, amely lassankint kiürül, s a külső demográfiai nyomásnak egy ponton tovább már nem tud ellenállni, s mint az üres tojáshéj összeroppan.

A továbbiakban úgy tekintem, mintha ez a kettős fenyegetés nem léteznék, mintha Európa és benne Magyarország felett nem lebegne láthatatlan, de igen vékony szálon a természeti és a demográfiai katasztrófa mindent megsemmisítő Damoklesz kardja.]

* * *

Amint tudjuk, Európa eredetileg földrajzi fogalom. Azt is tudjuk, hogy jelenleg annál sokkal több. A név a görög mitológiát idézi, de ezen túlmenően is Európa elválaszthatatlan a görögségtől. Christopher Dawson szerint Európa *politikai létét* a római birodalomnak köszönheti, *spirituális öntudatát* a kereszténységnek, az egyháznak. *Intellektuális öntudatának* kialakulásában viszont egy harmadik tényező szerepel, a klasszikus görög kultúra, mely Európa közös öntudatának egyik leglényegesebb alkotóeleme.

„Európa – írja szerzőnk – majdnem kétezer évig ugyanabba az iskolába járt, ugyanazokat a mestereket hallgatta. A tizenkilencedik század gyermekei és főiskolai hallgatói ugyanazokat a könyveket tanulmányozták, ugyanazokon a műveken csiszolták szellemüket, mint ezernyolcszáz évvel korábban elődeik, a fiatal rómaiak.” (*Christopher Dawson: Európa születése. 59–60.*)

„A marathoni győzelem óta Európa nem csak földrajzi fogalom – olvasom Lányi András egyik írásában. – A kontinens neve egyúttal határozott történelmi-kulturális jelentésre tett szert. A sokféleségben rejlő életrealitást jelenti, a kicsinyek erejét. Európa az, ami ellenáll mindenféle központosításnak és egységesítésnek, – vagy belerokkan.” (*Lányi András: Eurózis. Magyar Nemzet. 2003. márc. 3.*)

A két idézet keletkezését majd egy század választja el, és nemhogy cáfolnák egymást, hanem inkább erősítik.

Végezetül hadd idézzek egy reprezentatív oxfordi kiadványból. *A görög világ atlasza* című, pazar kiállítású könyv nyitó mondata a következő:

„Az i.e. 5. században fordulópont következett be az emberiség történetében olyan *‘fényrobbanás’*,

amely mindenre kiterjedt, és mindmáig hat. Az eredmény: Európa, és az út hozzá Hellasz.” Azaz a görögség.

Mainapság azonban, a huszonegyedik században, ez az akkor fellobbant vakító fény, mintha pislákolna, mintha kialvóban volna. A világtendenciák nem kedveznek az Európa-gondolatnak.

Annak ugyanis éppen a sokszínűség, a sokféleség a lényege. Vagy legalábbis kellene, hogy legyen. Ezt követelné meg az eddig már többször említett – egyébként keleti gyökerekből táplálkozó – görög hagyomány. A görögség ugyanis sosem vált egységes – mondhatnám úgy is –, globalizált birodalom-má. Marathónnál nem két birodalom ütközött meg, hanem a szellem állt szemben az anyagi erővel. Az pedig már a hanyatlás kezdetét jelezte, amikor a görögség, közelebbről Athén birodalomként kezdett el viselkedni. Itt csak emlékeztetni szeretnék arra a gyalázatra, ahogy Athén a semlegességéhez ragaszkodó Mélosszal elbánt. (Thuküdidész a peloponnészoszi háborúról írt hatalmas munkájában, hogy ennek a résznek külön nyomatékot adjon, Mélosz tragédiáját nem értekező prózában, hanem stílust váltva, dramatikus, párbeszédes formában írta meg.)

Nemcsak a görögségnek, hanem a vágyaink szerint megvalósuló Európának is a sokféleségben rejlik igazi ereje. Olyan Európára vágyunk, olyan Európát akarunk, amely ellen tud állni a túlzó központosításnak, amely nem akar mindenáron idegen, Európán kívüli mintákra és nyomásra egységesíteni. Mert ha erre az útra lép, ha birodalmasodni fog, egyértelműen elárulja az Európa-gondolatot.

Nem kell ahhoz politológusnak lennünk, hogy

tisztán lássuk: az Európai Unió válságban van. A válság oka és előidézője nem a tíz különböző, az Európai Unió átlag alatti fejlettségű tagjelölt ország. Hanem a Birodalom megosztó jelenléte, amely a gazdaságilag és katonailag gyengébb, de – reményeink szerint – semlegességre törekvő közöséget saját táborába akarja kényszeríteni.

Teljes mértékben egyet lehet érteni Molnár Tamás magyar-amerikai filozófusprofesszorral, aki arról ír, hogy a Birodalom, egyáltalán a nagyhatalom – az Amerikai Egyesült Államokról van szó – nemigen kedveli, ha vele szemben egy másik – az Európai Unióra gondolok –, esetleg más értékrendre alapozott hatalmi központ keletkezik. „Jelenleg nem tudni – írja Molnár Tamás –, vajon ez a közös Európa nevet viselné, vagy továbbra is nemzetállamokból állna. Ez utóbbi még életképességének fogyatékoságában is veszélyes riválist jelentene Amerika szemszögéből nézve. 2003 tavasza ezt meggyőzően illusztrálja. ... Paradoxnak tűnik, de valószínű, hogy egy közös (föderatív) Európa gyengébbnek bizonyulna, mint a régi elemeket hangsúlyozó „Europe des patries?”

Azt már csak mellékesen említem meg, hogy támogatóinak a Birodalom nem harminc ezüstpénzekeket, hanem dollár milliókat osztogat, s a vonakodókat a júdáspénz csökkentésével, esetleg teljes megvonásával bünteti. A közvetlen, bevallott cél egy-egy agresszióknak is bélyegezhető háború, vagy a megfoghatatlan terrorizmus elleni hadjárat megnyerése, a távolabbi cél viszont ennél sokkal több, mondhatnám, „magasztosabb”. Mert a Birodalmat nyilvánvalóan *küldetéstudat* fűti. A saját neoliberális eszmévilágának propagálásával akarja *megváltani* Európát. Ennek érdekében az eddig érvényes rend meg-

változtatására törekszik, a nemzetállam felbontására, a világpiacon létrehozására.

Ne felejtjük el, a globalizáció korában nem országokat szokás meghódítani, hanem piacokat.

A *Le Monde diplomatique* főszerkesztője, Ignacio Ramonet tanulmányában olvasom a következőket:

„Az Egyesült Államok oly mértékben uralja a világot, mint még egyetlen birodalom sem tette soha. Megsemmisítő szupremáciát gyakorol a hatalom öt hagyományos – politikai, gazdasági, katonai, technológiai és kulturális – területén. Az Egyesült Államok bizonyos értelemben az első protoglobális állam – állapítja meg egy amerikai elemző. – Képes rá, hogy egy új, egyetlen birodalom modern változatának élére álljon, egy olyan spontán birodalom feje legyen, amelynek részei *saját akaratukból vetik alá magukat* tekintélyének.” (*A világ új arca. Nagyvilág 2003. január-február. 115–134. l.*)

* * *

Az Európai Unió vajon menedéket jelent-e Magyarországnak és térségünk államainak az új protoglobális nagyhatalom nyomasztó törekvései ellen? Úgy invitáltak, úgy fogadtak-e bennünket, amelyre közös, ezerszáz éves európai sorsunk predestinált?

Nem szeretnék napi politikai, s különösen gazdasági-anyagi kérdésekbe bonyolódni. Csupán egyetlen olyan csapdát idéznék fel, amelyet – úgy látom – a krónikus rövidlátásban szenvedő Európai Uniónak nem sikerült elkerülnie. A közösségi érdek és az egyéni érdek, elismerem, igen nehéz összeegyeztetéséről van szó.

Az Európai Unió tagjainak, tehát a bennlévőknek rövidtávú *egyéni érdeke* ugyanis azt diktálja, hogy az újonnan belépők minél kevesebb támogatást kapja-

nak, és ők a bővülő piac előnyeit minden ellenszolgáltatás nélkül minél hosszabb ideig élvezhessék.

A *közösségi érdek* viszont ennek pontosan az ellenkezőjét kívánná. Mégpedig azt, hogy az újonnan érkezők a lehető legrövidebb idő alatt zárkózzanak fel, hogy a kibővített Európai Unió – anyagi és szellemi vonatkozásban egyaránt – minél előbb elérje maximális teljesítőképességét. Ez azonban a *kölcsönös bizalom* és *szolidaritás* meglétét tételezné fel, valamint az annyit emlegetett, de ritkán megvalósuló *önkorlátozást*. Ezeknek azonban nyomát sem láttuk. Az Európai Unió ugyanis a bővítés során nem a közösségi érdekeket szem előtt tartó *kooperatív stratégiát*, hanem az önző, egyéni érdekeket szolgáló *dezertáló stratégiát* követte.

Ennek a méltánytalan bánásmódnak a következő ményeit elsősorban és közvetlenül természetesen az új tagok szenvedik meg, káros hatását azonban, azt, hogy az Európai Unió gazdasági megerősödése lassul, a befogadók is meg fogják érezni.

Mi sem természetesebb, hogy az efféle negatív gesztusok alaposan megnövelték az euroszeptikusok számát. Azt pedig felháborodva vettük tudomásul, hogy a csatlakozásra váró országok közt mi magyarok is – mondhatnám, megkérdésünk nélkül, sőt a közvélekedés ellenére – az iraki kérdésben a „gazdagok terrorizmusának” oldalára, a háború pártjára álltunk. Ezt még az európai érdekek letéteményesének hitt, vajúdó Európai Unió hátbatámadásának is lehet értelmezni. Még az sem lepett volna meg, ha a feladattára, történelmi szerepére ráébredt Európai Unió nem engedte volna sorai közé azokat az országokat, amelyek a háborúellenes (egyébként erőtlen német-francia) kooperációt megtorpedózták, dezertáltak, amelyek siettek kinyilvánítani, hogy őket nem köti az Eu-

rópa-gondolat, s bizonyos (sosem elmaradó) jutalom reményében készséggel álltak a háború mellé.

* * *

„A szocialista álmom romjain és a neoliberális barbarizmus által struktúráját vesztett társadalom hulladékain van-e még helye napjainkban egy új utópiának?” – kérdezi a korábban már idézett Ignacio Ramonet, majd ezt írja:

„Sok állampolgár óhaja az, bárcsak egy szemernyi emberség kerülhetne a neoliberális gépezetbe. Felelős részvállalást keresnek, a közös cselekvés vágyát érzik...

Mindegyikük érzi a mindent elárasztó neoliberalizmussal szemben, védősáncként, egy globális elmenterv, egy ellenideológia, egy fogalmi építmény szükségességét, amely a jelenlegi uralkodó modellnek képes lesz ellenállni...

Ez a szükséglet *álmodókat teremt, akik gondolkoznak, és gondolkozókat, akik álmodnak*, hogy ráleljenek, nem, nem egy előre gyártott, előre csomagolt társadalomra, hanem egy látásmódra, egy társadalomértelmező módszerre, amely, koncepciók új építményével, lehetővé teszi, hogy megtörjünk a liberalizmus ideológiáját.” (*Ignacio Ramonet: A világ új arca. Nagyvilág 2003. január-február. 133. l.*)

Megvallom, én magam is ezek közé az álmodók közé tartozom, holott tudom, hogy abban a században élek, amelyben sok minden a visszájára fordult. Amikor – hogy csak néhány példát említsek – az *információk szabad áramlása* nem a tájékozódást segíti, nem a gondolkodás, az ítéletalkotás ösztönzője, hanem a gondolat kioltásának leghatásosabb eszköze. Amikor az *elektronikus kommunikáció* az embe-

reket nem közelebb hozza egymáshoz, hanem csak a magányukat növeli.

Mindezek ellenére – vagy éppen ezért – az „álmodók” közé tartozom. Számomra, s hiszem, hogy a magyarság és az Európából egy időre kizártak számára a szellemi, valóságos Európa *életmintát* jelent. Azt a mintát, magatartásformát, amelyet a bizonytalankodó Európának is meg kell keresnie.

Kérdés, Európa keresi-e feladatát? Látja-e tisztán, hogy csak a megtalált feladat teheti igazán nagygyá, méltóvá múltjához, s adhat létének értelmet. Amíg ezt nem tisztázta magában, nem több mint olyan kényszerű gazdasági közösség, amely a kettős katasztrófa súlya alatt rövidesen úgyis összeroppan. A demográfiai nyomás elsöpri, a természeti katasztrófa elől nincs módja kitérni.

Feladata nem a behódolás, hanem annak az előbb említett „védősáncnak” a megépítése, egy létevel igazolt „ellenideológia” kidolgozása. Egy erős Európai Unió létrehozása, amely *spirituális és gazdasági erejére támaszkodva, a küldetéstudattal fertőzött, protoglobális Egyesült Államoknak nem alárendelt szövetségese, nem ellenfele, hanem természetes ellensúlya, kiegészítője lehet.* Az erős és öntudatos Európai Unió léte még a Birodalmat is rákényszeríthetné azokra az önkorlátozó intézkedésekre, amelyek nélkül az egész emberi nem fennmaradása is veszélyben forog.

A kérdés azonban kérdés marad: hihetjük-e, hogy Európa keresi a feladatát? Jelenlegi formájában és szellemében tud-e, akar-e védekezni a neoliberais Birodalom küldetéstudata ellen? Belátja-e rövid időn belül, hogy tulajdon sikere érdekében a visszariasztó dezertáló stratégiát kooperációra kell változtatnia? A „dezertálást”, a magyar érdekek háttérbe szorítását, helyesebben semmibe vételét, negyven éven át nyög-

tük. Igen kérdéses, hogy milyen reményekkel léphetjük át a helyét kereső, szerepét még nem tisztázott Európai Unió álomküszöbét egy olyan kormánnyal az élen, amely többszörösen bebizonyította, hogy nemcsak az európai, de még a jellegzetesen magyar érdekeket sem képes *felismerni*, azokat *támogatni*, és még saját népével sem tud kooperálni. Itt csupán a kedvezménytörvény elsikkasztását említem, s azt, ami a mezőgazdaság körül, a magyar termőföld védelmében történt vagy éppen nem történt.

* * *

„1986-ban még olyan címen jelent meg két vaskos kötet, hogy *Helyünk Európában*. 2004-ben inkább arról kellene értekeznünk, hogy *Európa helye bennünk*. Az olykor kiábrándító Európát hogyan lehet összeegyeztetni a bennünk élő képpel. Mert bennünk, bizonyára kevesekben, éppen a kommunista éra alatti elzárkózásunk miatt nem romolhatott meg, nem kompromittálódott az Európa-gondolat. Ki voltunk zárva Európából, mi sosem élhettük meg ezt a gondolatot, számunkra az csak idea maradt, eszme, amelyet szinte titokban őriztünk meg tisztán. A bennünk élő Európa sosem kérkedett szellemi szupremáciájával, de az Egyesült Államok gazdasági gyámságát sem ismerte el.

Előbb a feladatát kereső Európáról beszéltem, de vajon mi lehet Magyarország, a magyarság és régi-önk népeinek feladata ebben a régi-új Európában?

Semmiképpen sem az, hogy folytatva a dezertáló stratégiát belülről bomlasszuk az Európai Uniót. Hanem hogy a bennünk épen maradt Európa-gondolat szellemében igyekezzünk ráébreszteni valódi feladatára, melyet, ha teljesít, talán még az a világot fenyegető kettős katasztrófa is elhárítható, amelyről

a bevezetőben írtam. Akkor talán a lelkiismeret zárójeleit is fel szabad oldanunk.

De hát mit tehet a ki slélekszámú magyarság Európa felelőtlenség tengerében?

Mi – legalábbis reményeim szerint – a keresztény értékeket elismerő országgént lépünk be az Európai Unióba. Azzal a spirituális öntudattal, amely Európát alakulása idején, majd kétezer évvel ezelőtt áthatotta, s lényegét máig megőrizte. Számolva természetesen azzal, hogy ez a spirituális öntudat mindig csak a töredéket, az értékőrző, minőségi, de kisebb részt jellemezte.

Az Európai Unióba – a közhit ellenére – nem üres tarsollyal érkezünk. Legfontosabb hozományunk – megtartó erőnk és „védősáncunk” is egyben – a „nemzet alkotmánya”, azaz a magyar nyelv és az ázsiai örökséget is magába foglaló, sokszínű kultúránk.

Nekünk, magyarságunkat megőrzött magyaroknak az „élesztő” szerepét kell vállalnunk. Európai Uniós tagságunknak csak ez a feladatvállalás adhat értelmet. Hogy ne csak „életünket”, hanem „lelkünket” is megmentjük.

Tudjuk, az Európai Unión kívül is van élet. Sőt, az Európai Unión kívül is van Európa!

Mert Európa bennünk van!

De ha a kettős katasztrófán úrrá akarunk lenni, azt is tudomásul kell vennünk, hogy közös sorsunk Európa.”